

DOI [https://doi.org/10.32405/2522-9931-7\(36\)-48-62](https://doi.org/10.32405/2522-9931-7(36)-48-62)
УДК 159.9:316.47

Жебелева Поліна Вікторівна,

аспірант кафедри психології та особистісного розвитку
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДВНЗ «Університет менеджменту та освіти»,
Київ, Україна.
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-0734-8897>
handag@ukr.net

ПСИХОЛОГІЧНА ПРОГРАМА СПРИЯННЯ ПРОЕКТУВАННЮ ЖИТТЄВОГО СЦЕНАРІЮ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. У статті констатовано необхідність розробки програми сприяння проектуванню життєвих завдань та висвітлено критерії соціально-психологічного проектування життєвого сценарію студентської молоді: оптимістичне ставлення до можливості проектування життєвого сценарію загалом та позитивна установка на успішне проектування життєвих завдань як одиниць життєвого сценарію, зокрема; осмислене та мотивоване на успіх проектування життєвих завдань, ефективне вміння виконувати життєві завдання. Розкрито стан дослідження проблеми соціально-психологічного проектування життєвого сценарію студентської молоді. Показано доцільність розробки програми сприяння проектуванню життєвих завдань як важливої складової соціально-психологічного проектування життєвого сценарію студентської молоді; висвітлено зміст і етапи її реалізації. Розкрито підходи вітчизняних і зарубіжних науковців на проблему життєвих завдань і визначено цей термін у рамках дослідження. Висвітлено особливості, наведено етапи (підготовчий, ознайомлюваний, основна частина, етап підведення підсумків) та інтерактивні форми й методи реалізації програми сприяння проектуванню життєвих завдань.

Охарактеризовано засоби корекції життєвого сценарію особистості засобами казкотерапії через: написання та інсценування казки; написання історії за допомогою створення колажу і фотокарток; казкотерапевтичну гру, що сприятимуть ідентифікації з улюбленим персонажем, творенню власного майбутнього і переосмислення життєвих завдань.

Окреслено перспективи дослідження, які полягають в експериментальній перевірці ефективності програми сприяння проектуванню життєвих завдань студентської молоді у процесі навчання в закладі вищої освіти; а також визначенні особистісної готовності психологів і науково-

педагогічних працівників закладів вищої освіти до сприяння студентській молоді у проектуванні життєвих завдань.

Ключові слова: соціально-психологічне проектування; проектування життєвих завдань; життєвий сценарій; студентська молодь, казкотерапія, наративний підхід.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Важливими критеріями ефективного соціально-психологічного проектування життєвого сценарію студентської молоді є оптимістичне ставлення до можливості проектування загалом та позитивна установка на успішне проектування життєвих завдань як одиниць життєвого сценарію, зокрема; осмислене та мотивоване на успіх проектування життєвих завдань, ефективно вміння виконувати життєві завдання.

Водночас результати нашого дослідження свідчать про проблеми у проектуванні життєвого сценарію студентської молоді, спричинені, зокрема: недостатнім рівнем розвитку в них особистісних якостей (оптимізму, осмисленості та самоефективності), значущих для побудови такого сценарію.

Слід констатувати позитивну динаміку розвитку диспозиційного оптимізму студентської молоді порівняно з нашими попередніми результатами дослідження життєвого сценарію [4], [5], однак, попри це все ж таки більше половини студентів характеризуються середнім і низьким рівнями диспозиційного оптимізму, що негативно позначається на налаштуванні на можливість розв'язання життєвих проблем та активність у їх вирішенні. Крім того, йдеться про недостатній рівень самоефективності й конструктивності виходу із проблемних життєвих ситуацій; осмислення наявних проблем і постановки конкретних життєвих завдань, виходячи з власних бажань студентів і ресурсів наявного життєвого сценарію. Саме тому актуальним є сприяння соціально-психологічному проектуванні життєвого сценарію студентської молоді загалом і проектуванню життєвих завдань, зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що окремі аспекти досліджуваної проблеми вже були предметом уваги дослідників. Проблема соціально-психологічного проектування була предметом уваги багатьох дослідників (О. Безпалько [1], Н. Білик [2], Т. Дрідзе [15], Т. Ткач [21], А. Ячний [25]. У річищі цієї проблеми знаходяться роботи з питань самопроектування Н. Білик [2], Н. Пов'якель [12], Н. Чепелева [23] та ін.).

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета дослідження: розробити програму сприяння проектуванню життєвих завдань як важливої складової соціально-психологічного проектування життєвого сценарію студентської молоді.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**:

- Обґрунтувати необхідність розробки програми сприяння проектуванню життєвих завдань.
- Розкрити погляди вітчизняних та зарубіжних науковців на проблему соціально-психологічного проектування студентської молоді.
- Сформулювати мету та основні завдання програми сприяння проектуванню життєвих завдань.
- Висвітлити зміст психологічної програми сприяння проектуванню життєвих завдань студентської молоді, яку можна реалізувати в умовах навчання у закладі вищої освіти.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

В основу дослідження покладено:

- теоретичні положення нарративного підходу до вивчення й аналізу індивідуального життєвого шляху особистості (Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.);
- концептуальні положення щодо соціально-психологічного проектування загалом (О. Безпалько, Т. Дрідзе та ін.) та життєвого сценарію студентської молоді, зокрема (Є. Коржова, Т. Титаренко, Н. Шаповалова та ін.);
- психотерапевтичні засади сприяння особистісному розвитку засобами казкотерапії (Н. Огненко, І. Стишенок та ін.), фототерапії (О. Копитін, І. Стишенок та ін.) та арттерапії (О. Копитін, О. Скар та ін.)

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети роботи використовувалися теоретичні методи дослідження: теоретичний аналіз теоретико-методологічної, науково-методичної літератури для зіставлення різних поглядів на проблему; індукція, дедукція; узагальнення і систематизація з метою виокремлення основних підходів до змісту й класифікації життєвих завдань та їх проектування як важливої складової соціально-психологічного проектування життєвого сценарію студентської молоді.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

За результатами теоретичного аналізу літератури соціально-психологічне проектування життєвого сценарію можна визначити як форму творчого

цілепокладання, що спрямоване на виконання особистісного завдання, у процесі розв'язання якого людині слід осмислити власне життя, що суттєво впливає на розвиток професійної майстерності в конкретному виді діяльності [6].

Одиницями життєвого сценарію виступають життєві завдання як спосіб реалізації найважливіших форм самопрогнозування, які є найреальнішими з погляду готовності до них як самої людини, так і зовнішньої ситуації [26].

Можна виокремити такі підходи до проблеми життєвих завдань («*life tasks*»), як:

- *реалізація життєвої мети*, життєвого призначення у реальних життєвих подіях [16], спрямованість, життєве завдання, завдяки якому реалізується життєвий потенціал [14], самопізнання – пізнання свого роду, власного місця і завдання, що призводить до свідомого ставлення до світу [8];

- *взаємопов'язані та збалансовані життєві завдання*: робота (корисна для суспільства діяльність, а не тільки дохід), дружба і любов (за А. Адлером) [22], та у подальших дослідженнях *п'ять* життєвих завдань (близькість (любов та шлюб), дружба, приналежність до суспільства, самоприйняття, духовність (цінності, сенс, життєві цілі, взаємодія з всесвітом/Богом)), причому психологічні розлади можуть призводити до дисфункціональності у одному з завдань [28];

- *нормативні вікові завдання*, організатори цілей і стратегій, проблеми, над якими люди працюють, що виникають в певний життєвий період або при зміні періодів, що організують повсякденну діяльність людини, наділяючи її змістом [27];

- *креативні, нестандартні завдання відкритого типу*, з невизначеними і неповно заданими умовами, що допускають різні підходи до вирішення, коли правильність рішення визначається здебільшого самим суб'єктом (часом несвідомо, що проявляється в ступені задоволеності життям); що виникають в процесі життєдіяльності людини в конкретних життєвих ситуаціях і ставляться в значущих, емоційно насичених ситуаціях [24].

- *енергоємні, процесуальні, несукцесивні, футурологічні наративи*, що складаються під час завершення чергового життєвого етапу з метою випереджальної адаптації до етапу подальшого, синтезують просторово-часову перспективу і конструюються на основі осмислення, переробки набутого досвіду [26].

За узагальненням цих підходів життєві завдання можна розглядати як осмислені особистістю організатори цілей, правильність вирішення яких визначається самим суб'єктом, що характерні для певного життєвого періоду або при зміні періодів, структурують майбутнє, оптимізують самоздійснення особистості і виступають як одиниці конструювання життєвого сценарію.

Студентський вік є сенситивним періодом для становлення індивідуальних можливостей молодій людині через залучення внутрішніх механізмів саморозвитку, коли може відбуватися переосмислення і модифікація життєвого сценарію завдяки осмисленому проектуванню життєвих завдань як одиниць життєвого сценарію, що відбувається за допомогою залучення соціально-психологічних засобів та механізмів проектування життєвого сценарію студентської молоді.

Такими соціально-психологічними впливами можуть бути наративний (включає переважно роботу з усними або письмовими текстами) та візуально-наративний підходи (поєднання якого-небудь візуального матеріалу (фотографій, малюнків, відеозаписів з оповіданням у формі коментаря автора до фотографії або малюнка; переписування представленої на фотографіях особистої історії клієнта; у формі створеного клієнтом художнього тексту біографічного або фантазійного характеру, що допомагає клієнтові досліджувати значення візуальних образів, осмислити та більш повно виразити свій досвід, а потім змінити своє світосприйняття [10].

На нашу думку, саме казко-, арт-, фототерапія допомагають знайти особистісні ресурси; під час творення казки відбувається знаходження метафоричної відповіді виходу зі складних життєвих ситуацій, вироблення різних моделей поведінки в реальному житті за допомогою казки, осмислення життєвих завдань.

Тому можна виділити такі засоби корекції життєвого сценарію особистості: ідентифікація з улюбленим персонажем, написання й інсценування казки, написання казки, історії за допомогою створення колажу і фотокарток; казкотерапевтична гра, творення власного майбутнього і переосмислення життєвих завдань, створення колажу, написання казки за допомогою фотокарток (див. табл.).

Таблиця

Механізми та засоби корекції життєвого сценарію студентської молоді

Психологічний напрям	Засоби	Механізми
1	2	3
Казкотерапія [11; 13; 18-19]	Ідентифікація з улюбленим персонажем	Знаходження особистісних ресурсів, розкриття та укріплення внутрішнього ресурсного потенціалу особистості
Казкотерапія, Арт-терапія [10; 17], Фототерапія [10; 20]	Написання казки, історії за допомогою створення колажу і фотокарток; казкотерапевтична гра, тілесна скульптура	Знаходження метафоричної відповіді виходу зі складних життєвих ситуацій, вироблення різних моделей поведінки в реальному житті за допомогою казки, осмислення життєвих завдань, розвиток комунікативних навичок, відкриття нових форм співпраці один з одним

Продовження табл.

1	2	3
Фототерапія, арт-терапія	Створення колажу, написання казки за допомогою фотокарток	Підвищення почуття самоцінності, позитивного самосприйняття, розвиток оптимізму
Наративна психологія [8; 14; 26], казкотерапія	Створення колажу, написання казки за допомогою фотокарток, дослідження притч	Дослідження життєвого шляху клієнта і його проблеми та мотивації Творення власного майбутнього

Казкотерапію як таку можна розглядати в декількох площинах: 1) казкотерапія як засіб передачі інформації; 2) казкотерапія як нарратив; 3) казкотерапія як метод психокорекції і психотерапії і зазначено, що казкотерапія є одним із дієвих засобів психологічної допомоги особистості, що дає змогу в легкій, ігровій формі та у невимушеній обстановці розібратися з життєвими проблемами і допомогти здійснити свої мрії [5].

Саме тому використання казкотерапії в роботі з вигаданими образами, допомагає людині визначити для себе найбільш прийнятне і реальне життя, дає змогу активізувати творчий потенціал, за допомогою метафор, порівнянь, алегорій можна відчувати себе на місці щасливих героїв, які успішно долають всі труднощі і, таким чином, безпечно переглянути, скоректувати чи заново сформулювати свої життєві завдання [5].

Таким чином, проаналізовано механізми та засоби корекції життєвого сценарію молоді.

Виходячи з мети та завдань нашого експериментального дослідження, та враховуючи результати, отримані на етапі констатувального експерименту [7], розроблено тренінгову програму «Психологічна програма сприяння проектуванню життєвого сценарію студентської молоді».

Мета програми полягає у переосмисленні життєвих завдань учасників за допомогою засобів казкотерапії та близьких до неї арт-терапії, і дотичної до останньої фототерапії і наративної психології.

Завдання програми:

1. Виробити ефективні моделі поведінки.
2. Гармонізувати внутрішній стан, розвинути оптимізм і позитивне ставлення до проектування життєвих завдань.
3. Розкрити внутрішній потенціал та розвинути вміння ефективно проектувати життєві завдання.

Виконання завдань досягалося направленою дією на основні сфери особистості: мотиваційно-ціннісну, когнітивну, емоційну, конативну.

Ця програма була розрахована на 45 годин / 1,5 кредити (з них 30 годин – аудиторні, 15 годин – самостійна робота) і складалася з таких етапів: підготовчий, ознайомлюваний, основна частина, етап підведення підсумків.

Підготовчий етап включав підетап попередньої діагностики вихідних рівнів показників соціального-психологічного проектування, що дало змогу виявити напрями для програми і підетап безпосередньої підготовки до тренінгу (за І. Вачковим [3]), що передбачав визначення теми і мети тренінгу як образу майбутнього результату, планування кількості занять, формулювання проблем і завдань, відбір відповідних психотехнік, виділення блоків тренінгової програми і занять на кожен блок, складання сценарного плану тренінгу, написання короткого сценарію тренінгу із зазначенням мети кожного заняття і всіх необхідних матеріалів, підготовка місця та матеріалів для проведення занять.

Ознайомлювальний етап був спрямований на знайомство учасників між собою та обговорення принципів поведінки у групі. Йшлося про:

- показ мультимедійної презентації про мету і завдання тренінгу);
- групове обговорення теми: «Як ми організуємо свою роботу?» (обговорення організаційних моментів – часу роботи, перерв, правил взаємодії учасників тощо) [9].

- криголам «Знайомство». Вивчення очікувань, запитів та емоційного стану учасників заняття. Учасники по черзі дають відповіді на запитання: «Чого Ви хочете навчитися в процесі тренінгу?»; «Якими конкретними вміннями та навичками Ви хочете оволодіти?»; «Який у Вас зараз емоційний стан?» (заповнення аркушів з подальшим груповим обговоренням).

- метод незавершених речень: «Мої життєві завдання для мене означають...», «Я планую реалізувати такі життєві завдання, як...», «Мені перешкоджає у здійсненні Ваших життєвих завдань.....», «Мені сприяє у реалізації Ваших життєвих завдань...», «Я можу опиратися при реалізації Ваших життєвих завдань на такі свої сильні сторони, як...».

Основна частина обумовлена завданнями та змістом тренінгового курсу, включає використання методів, що спрямовані на виконання головних завдань тренінгу (написання казки; казкотерапевтичні ігри; колаж; обговорення казок, вправ, ігор та ін.). Тут використовувались такі форми й методи роботи:

аналіз життєвих завдань: аналізуються проблемні ситуації учасників, перешкоди та ресурси у реалізації життєвих завдань.

групова робота: знаходження метафоричної відповіді виходу зі складних життєвих ситуації, укріплення внутрішнього ресурсного потенціалу особистості, осмислення своєї мотивації, надання сміливості у побудові життя відповідно до своїх завдань і бажань (казкотерапевтичні вправи

«Королівський Двір» [13], Палац бажань») [11], розвиток оптимізму, активізація творчого потенціалу, надання сміливості у побудові життя відповідно своїх завдань і бажань (за допомогою вправ колаж «Коктейль бажань» [17] «Казковий дощик» [13], «Візуалізація» [18], «Компліменти [18], казка за допомогою карток з видами природи) [20]; самопізнання, осмислення своїх життєвих завдань (за допомогою вправ «Метелик» [19], «Дорога» [18].

На етапі підведення підсумків аналізувалося, наскільки виправдалися очікування учасників тренінгу, сформульовані на початку програми).

Здійснювався рефлексивний аналіз: «Що дав мені тренінг?» / Анкетне опитування: «Оцінка ефективності тренінгу» (Як ви можете оцінити рівень виправдання очікувань від участі в тренінгу? Що ви відчуваєте по завершенню нашої роботи?) [9].

Ініціювалися побажання учасників один одному у вигляді «подарунків» (дарують фотокартку, яка пасує тематично (наприклад, квітка до іншої фотокартки із квіткою) або залежно від розповіді учасника (наприклад, я дарю тобі цю пташку, бо ти так цінуєш свободу та ін.), що забезпечують можливість успішно проектувати життєві завдання [20].

Такий підхід сприятиме, на наш погляд, ефективному соціально-психологічному проектуванню.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Соціально-психологічне проектування життєвого сценарію студентської молоді є важливою умовою побудови індивідуального шляху розвитку і, в кінцевому рахунку, самореалізації у всіх сферах життєдіяльності.

Недостатній рівень готовності студентів до такої діяльності зумовлює організацію спеціального соціально-психологічного навчання, що реалізується за відповідною програмою і реалізується у форматі тренінгу.

Засобами корекції життєвого сценарію особистості при цьому виступають: написання й інсценування казки, написання казки, історії за допомогою створення колажу і фотокарток; казкотерапевтична гра, що через ідентифікацію з улюбленим персонажем забезпечуватимуть творення власного майбутнього і переосмислення життєвих завдань та ін.

Тим самим реалізація програми сприяння проектуванню життєвих завдань виступає важливою умовою успішного соціально-психологічного проектування життєвого сценарію студентської молоді.

Перспективи подальших досліджень. У перспективі – експериментальна перевірка ефективності програми сприяння проектуванню життєвих завдань студентської молоді у процесі навчання в закладі вищої освіти. Актуальним уявляється також визначення особистісної готовності

психологів і науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти до сприяння студентській молоді у проектуванні життєвих завдань.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] О. В. Безпалько, *Соціальне проектування*. Київ, Україна: Ун-т ім. Б. Грінченка, Ін-т психології та соц. Педагогіки, 2010, 127 с.
- [2] Н. І. Білик, «Самопроекування розвитку професіоналізму фахівця в системі підвищення кваліфікації регіону», *Теорія та методика управління освітою: електронне наук. фахове вид.*, № 5, 2010. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11bilhq.pdf>.
- [3] И. В. Вачков, *Основы технологии группового тренинга. Психотехники*. Москва, Россия: ВЛАДОС, 2005, 326 с.
- [4] П. В. Жебелева, «Диспозиційний оптимізм як один із індикаторів успішності соціально-психологічного проектування життєвого сценарію студентської молоді», *Теоретичні і прикладні проблеми психології*; Н. Є. Завацька, Ред. Северодонецьк, Україна, № 3(47), с. 56–64, 2018.
- [5] П. В. Жебелева, «Казкотерапія як засіб психологічної допомоги особистості», *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць*, вип. 7(20), ч. 2, с. 284–291, 2013.
- [6] П. В. Жебелева, «Соціально-психологічне проектування як актуальний напрям сучасної психологічної практики», *Актуальні проблеми розвитку організаційної та психологічної психології*; С. Д. Максименко, Л. М. Карамушка, Ред. Київ, Кам'янець-Подільський, Україна: Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, с. 101–102, 2015.
- [7] П. В. Жебелева, «Сучасні підходи до типологізації життєвого сценарію студентської молоді», *Теоретичні і прикладні проблеми психології*; Н. Є. Завацька, Ред. Луганськ, Україна, № 3(35), с. 162–167, 2014.
- [8] *Интегративная психология жизненного пути* / Е. Ю. Коржова, Ред. СПб., Россия: ООО «Фирма «Стикс», 2016, 232 с.
- [9] Л. М. Карамушка, «Зміст та структура тренінгу "Зміни в освітніх організаціях"», *Вісник Чернігівського державного ун-ту*, т. 1, № 59, с. 139–142, 2008.
- [10] А. И. Копытин, *Техники аналитической арт-терапии: исцеляющие путешествия*. СПб., Россия: Речь, 2007, 144 с.
- [11] Н. М. Огненко, *Волшебная сила сказки: осуществление мечты и полцарства в придачу*. СПб., Россия: Речь, 2008, 207 с.
- [12] Н. І. Пов'якель, *Концептуальна модель та особливості професійного розвитку регулятивної культури мислення практичного психолога*. [Електронний ресурс].

Доступно: www.psy-science.com.ua/department/texty/v8.2/poviakel.doc.

- [13] *Практика сказкотерапії* / Н. А. Сакович, Ред. СПб., Россия: Речь, 2004, 224 с.
- [14] *Практикум по психологии жизненных ситуаций* / Е. Ю. Коржова, Ред., СПб., Россия: ООО «Фирма «Стикс», 2016, 268 с.
- [15] *Прогнозное социальное проектирование: Теоретико-методологические и методические проблемы* / Т. М. Дридзе, Ред. 2-е изд., испр. и доп. Москва, Россия: Наука, 1994, с. 7.
- [16] *Психология*, В. Н. Дружинин, Ред. СПб., Россия: Питер, 2001, 656 с.
- [17] О. М. Скнар, «Коктейль желаний», *Простір арт-терапії: досвід становлення: зб. наук. ст.* Київ, Україна: Золоті ворота, с. 177–179, 2013.
- [18] И. В. Стишенок, «Дорога: психологическая игра для детей и взрослых», *Школьный психолог. Приложение к газете «Первое сентября»*, № 6, март, с. 46–47, 2009.
- [19] И. В. Стишенок, «Бабочка: психологическая игра со школьниками 8–11-х клас сов», *Школьный психолог. Приложение к газете «Первое сентября»*, № 5, март, с. 46–47. 2009.
- [20] И. В. Стишенок, «Путь в тысячу лье начинается с первого шага: работа с ассоциативными фотографиями» *Простір арт-терапії: досвід становлення: зб. наук. ст.* Київ, Україна: Золоті ворота, с. 179–183, 2013.
- [21] Т. В. Ткач, «Методологія проектування соціальних систем», *Інституціональний вектор економічного розвитку (Institutional Vector of Economic Development): зб. наук. праць; МІДМУ “КПУ”*. Мелітополь, Україна: Вид-во КПУ, вип. 6(1), с. 205–217, 2013.
- [22] Р. Фрейджер, Дж. Фейдимен, *Теории личности и личностный рост*. Москва, Россия: Олма Пресс, 2004, 657 с.
- [23] Н. В. Чепелева, «Самопроектирование личности в дискурсивном пространстве», *Человек, субъект, личность в современной психологии, на Междунар. конф., посвящен. 80-летию А. В. Брушлинского, А. Л. Журавлёв, Е. А. Сергиенко*, Ред. Москва, Россия: Изд-во «Институт психологии РАН», 2013, т. 3, с. 342–345.
- [24] Н. В. Шаповалова «Особенности постановки и решения жизненных задач молодежью», *Психолого-педагогический поиск*, № 11, с. 113–120, 2009.
- [25] А. М. Ячный, «Содержание и перспективы социальной инженерии», *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*, вип. 21, с. 68–71, 2008.
- [26] *Як будувати власне майбутнє: життєві завдання особистості* / Т. М. Титаренко [та ін.]; Т. М. Титаренко, Ред.; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соціально та політичної психології. Київ, Кіровоград, Україна: Імекс-ЛТД, 2012, 511 с.

- [27] N. Cantor, S. Zirkel, «Personality, cognition, and purposive behavior», In L. A. Pervin (Ed.), *Handbook of personality: Theory and research*, (p. 135–164). New York: Guilford Press, 1990.
- [28] H. H. Mosak, R. Drelkurs, «Spirituality: The fifth life task», *Journal of Individual Psychology*, 56(3), p. 257–265, Retrieved from EBSCOhost, 2000.

THE PSYCHOLOGICAL PROGRAM OF PROJECTION'S PROMOTING OF STUDENTS LIFE SCRIPT

Polina Zhebielieva,

Post-graduate student, Department of practical and general psychology
SHEI «University of Educational Management»,
Kyiv, Ukraine.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0734-8897>
handag@ukr.net

Abstract. The feasibility of promoting of the projection of life tasks program was stated. The indicators of socio-psychological projection of student life script are optimistic relation to possibility of student life script projection, positive setting for successful projection of life's tasks (these tasks are life script units), meaningful and motivated life script projection, effective ability to solve life's tasks. The article analyzes the current state of socio-psychological projection of student life script. The feasibility of promoting of the projection of life tasks program (this program states as important component of the socio-psychological projection of student life script) was shown; the content and stages of its implementation were revealed. It was shown the approaches of Ukrainian and foreign scientists to the problem of life tasks. This term was defined in the research. The peculiarities of the program of promoting of life tasks projection are revealed. The stages of its implementation (the preparation training step, acquaintance training step, the main training step, training results step), and interactive forms and methods of realization were presented.

The means of correction of personality life script by means of fairytale psychology (writing and staging a fairytale; writing stories with photos; writing stories by creating collages; a fairytale psychology game) are described. These means will help identifying with student's favorite character, creating the future and rethinking student's life's tasks.

The prospects for experimental verification of the effectiveness of the program promoting of the life tasks projection during studying in the university were outlined. Also the prospects for determining the personal readiness of promoting of the life tasks projection for psychologists and scientific-pedagogical employees of higher education institutions have been determined.

Keywords: socio-psychological projection, life tasks projection, life script, students, fairy tale psychology, narrative approach.

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА СОДЕЙСТВИЯ ПРОЕКТИРОВАНИЮ ЖИЗНЕННОГО СЦЕНАРИЯ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Жебелева Полина Викторовна,

аспирант кафедры психологии и личностного развития
Учебно-научного института менеджмента и психологии

ГБУЗ «Университет менеджмента и образования»,
Киев, Украина.

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-0734-8897>

handag@ukr.net

Аннотация. В статье констатируется необходимость разработки программы содействия проектированию жизненных задач и освещены критерии социально-психологического проектирования жизненного сценария студенческой молодежи: оптимистическое отношение к возможности проектирования жизненного сценария в целом и положительная установка на успешное проектирование жизненных задач как единиц жизненного сценария, в частности; осмысленное и мотивированное на успех проектирование жизненных задач, эффективное умение решать жизненные задачи. Раскрыто состояние исследования проблемы социально-психологического проектирования жизненного сценария студенческой молодежи. Показана целесообразность разработки программы содействия проектированию жизненных задач как важной составляющей социально-психологического проектирования жизненного сценария студенческой молодежи; освещены содержание и этапы ее реализации. Раскрыты подходы отечественных и зарубежных ученых к проблеме жизненных задач и определен данный термин в рамках исследования. Освещены особенности, приведены этапы (подготовительный, ознакомительный, основная часть, этап подведения итогов) и интерактивные формы и методы реализации программы содействия проектированию жизненных задач.

Охарактеризованы средства коррекции жизненного сценария личности средствами сказкотерапии через: написание и инсценировку сказки; написание истории с помощью коллажа и фотографий; сказкотерапевтическую игру, способствующие идентификации с любимым персонажем, созданию собственного будущего и переосмысления жизненных задач.

Определены перспективы исследования, которые заключаются в экспериментальной проверке эффективности программы содействия

проектированию жизненных задач студенческой молодежи в процессе обучения в учреждении высшего образования; а также определении личностной готовности психологов и научно-педагогических работников высших учебных заведений к содействию в проектировании жизненных задач студенческой молодежи.

Ключевые слова: социально-психологическое проектирование; проектирование жизненных задач; жизненный сценарий; студенческая молодежь, сказкотерапия, нарративный подход.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] O. V. Bezpalko, *Sotsialne proektuvannia*. Kyiv, Ukraina: Un-t im. B. Hrinchenka, In-t psykholohii ta sots. Pedahohiky, 2010, 127 s.
- [2] N. I. Bilyk, «Samoproektuvannia rozvytku profesionalizmu fakhivtsia v systemi pidvyshchennia kvalifikatsii rehionu», *Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu: elektronne nauk. fakhove vyd.*, № 5, 2010. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11bilhqr.pdf>.
- [3] I. V. Vachkov, *Osnovy tekhnologii gruppovogo treninga*. Psihotekhniki. Moskva, Rossiya: VLADOS, 2005, 326 s.
- [4] P. V. Zhebielieva, «Dyspozytsiinyi optymizm yak odyin iz indykatoriv uspishnosti sotsialno-psykholohichnoho proektuvannia zhyttievoho stsenariiu studentskoi molodi», *Teoretychni i prykladni problemy psykholohii*; N. Ye. Zavatska, Red. Sievierodonetsk, Ukraina, № 3(47), s. 56–64, 2018.
- [5] P. V. Zhebielieva, «Kazkoterapiia yak zasib psykholohichnoi dopomohy osobystosti», *Visnyk pisliadyplomnoi osvity: zb. nauk. prats, vyp. 7(20), ch. 2*, s. 284–291, 2013.
- [6] P. V. Zhebielieva, «Sotsialno-psykholohichne proektuvannia yak aktualnyi napriam suchasnoi psykholohichnoi praktyky», *Aktualni problemy rozvytku orhanizatsiinoi ta psykholohichnoi psykholohii*; S. D. Maksymenko, L. M. Karamushka, Red. Kyiv, Kamianets-Podilskyi, Ukraina: Kamianets-Podilskyi nats. un-t imeni Ivana Ohienka, s. 101–102, 2015.
- [7] P. V. Zhebielieva, «Suchasni pidkhody do typolohizatsii zhyttievoho stsenariiu studentskoi molodi», *Teoretychni i prykladni problemy psykholohii*; N. Ye. Zavatska, Red. Luhansk, Ukraina, № 3(35), s. 162–167, 2014.
- [8] *Integrativnaya psihologiya zhiznennogo puti* / E. YU. Korzhova, Red. SPb., Rossiya: OOO «Firma «Stiks», 2016, 232 s.
- [9] L. M. Karamushka, «Zmist ta struktura treninhu "Zminy v osvitynikh orhanizatsiiah"», *Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo un-tu*, т. 1, № 59, s. 139–142, 2008.
- [10] A. I. Kopytin, *Tekhniki analiticheskoy art-terapii: iscelyayushchie puteshestviya*. SPb, Rossiya: Rech', 2007, 144 s.

- [11] N. M. Ognenko, Volshebnyaya sila skazki: osushchestvlenie mechty i polcarstva v pridachu. SPb., Rossiya: Rech', 2008, 207 s.
- [12] N. I. Poviakel, Kontseptualna model ta osoblyvosti profesiinoho rozvytku rehuliatyvnoi kultury myslennia praktychnoho psykholoha. [Elektronnyi resurs].
Dostupno: www.psy-science.com.ua/department/texty/v8.2/poviakel.doc.
- [13] Praktika skazkoterapii / N. A. Sakovich, Red. SPb., Rossiya: Rech', 2004, 224 s.
- [14] Praktikum po psihologii zhiznennyh situacij / E. YU. Korzhova, Red., SPb., Rossiya: OOO «Firma «Stiks», 2016, 268 s.
- [15] Prognoznnoe social'noe proektirovanie: Teoretiko-metodologicheskie i metodicheskie problemy / T. M. Dridze, Red. 2-e izd., ispr. i dop. Moskva, Rossiya: Nauka, 1994, s. 7.
- [16] Psihologiya, V. N. Druzhinin, Red. SPb., Rossiya: Piter, 2001, 656 s.
- [17] O. M. Sknar, «Kokteil zhelanyi», Prostir art-terapii: dosvid stanovlennia: zb. nauk. st. Kyiv, Ukraina: Zoloti vorota, s. 177–179, 2013.
- [18] I. V. Stishenok, «Doroga: psihologicheskaya igra dlya detej i vzroslyh», SHkol'nyj psiholog. Prilozhenie k gazete «Pervoe sentyabrya», № 6, mart, s. 46–47, 2009.
- [19] I. V. Stishenok, «Babochka: psihologicheskaya igra so shkol'nikami 8–11-h klasov», SHkol'nyj psiholog. Prilozhenie k gazete «Pervoe sentyabrya», № 5, mart, s. 46–47, 2009.
- [20] I. V. Stishenok, «Put' v tysyachu l'e nachinaetsya s pervogo shaga: rabota s asociativnymi fotografiyami» Prostir art-terapii: dosvid stanovlennia: zb. nauk. st. Kiiv, Ukraina: Zoloti vorota, s. 179–183, 2013.
- [21] T. V. Tkach, «Metodolohiia proektuvannia sotsialnykh system», Instyutsionalnyi vektor ekonomichnogo rozvytku (Institutional Vector of Economic Development): zb. nauk. prats; MIDMU «KPU». Melitopol, Ukraina: Vyd-vo KPU, vyp. 6(1), s. 205–217, 2013.
- [22] R. Frejdzher, Dzh. Fejdimen, Teorii lichnosti i lichnostnyj rost. Moskva, Rossiya: Olma Press, 2004, 657 s.
- [23] N. V. Shepeleva, «Samoproektirovanie lichnosti v diskursivnom prostranstve», CHelovek, sub"ekt, lichnost' v sovremennoj psihologi, na Mezhdunar. konf., posvyashchen. 80-letiyu A. V. Brushlinskogo, A. L. ZHuravlyov, E. A. Sergienko, Red. Moskva, Rossiya: Izd-vo «Institut psihologii RAN», 2013, t. 3, s. 342–345.
- [24] N. V. SHapovalova «Osobennosti postanovki i resheniya zhiznennyh zadach molodezh'yu», Psihologo-pedagogicheskij poisk, № 11, s. 113–120, 2009.
- [25] A. M. Yachnyj, «Soderzhanie i perspektivy social'noj inzhenerii», Visnik Harkivs'kogo nacional'nogo universitetu im. V. N. Karazina, Sociologichni doslidzhennya suchasnogo suspil'stva: metodologiya, teoriya, metodi, vip. 21, s. 68–71, 2008.

- [26] Yak buduvaty vlasne maibutnie: zhyttievi zavdannia osobystosti / T. M Tytarenko [ta in.]; T. M. Tytarenko, Red.; Nats. akad. ped. nauk Ukrainy, In-t sotsialno ta politychnoi psykholohii. Kyiv, Kirovohrad, Ukraina: Imeks-LTD, 2012, 511 s.
- [27] N. Cantor, S. Zirkel, «Personality, cognition, and purposive behavior», In L. A. Pervin (Ed.), Handbook of personality: Theory and research, (p. 135–164). New York: Guilford Press, 1990.
- [28] H. H. Mosak, R. Drelkurs, «Spirituality: The fifth life task», Journal of Individual Psychology, 56(3), p. 257–265, Retrieved from EBSCOhost, 2000.